

Mis on muutunud alaealiste töölevõtmise osas?

Suurim muutus on selles, et nüüd on lubatud ka 7-12aastaste alaealiste töötamine töölepingu alusel, millega seoses laieneb neile töölepingu seadusest ja tööohutuse normidest tulenev kaitse. Väheneb risk, mis kaasnes laste töötamisele võlaõiguslike lepingute alusel või suisa lepinguta, kui lapsevanem oli ainuke, kes pidi jälgima, mis tingimustes alaealine tegutseb.

Kuid 7–12aastasel alaealisel on lubatud teha kergeid töid ainult kultuuri-, kunsti-, spordi- või reklaamitegevuse alal ning selles osas ei ole võimalik tegevusvaldkondi suvaliselt laiendada. Töötada tohib 3 tundi päevas ja 15 tundi 7-päevase ajavahemiku jooksul.

Absoluutsed keelud alaealisega töölepingu sõlmimiseks on jäänud endiseks. Kordame need siiski üle – tööandja ei tohi alaealist lubada tööle, mis:

- ületab alaealise kehalisi või vaimseid võimeid;
- ohustab alaealise kõlblust;
- sisaldab ohte, mida alaealine ei suuda õigel ajal märgata ega ära hoida kogemuse või väljaõppe puudumise tõttu;
- takistab alaealise sotsiaalset arengut või hariduse omandamist;
- ohustab alaealise tervist töö iseloomu või keskkonna ohutegurite tõttu.

13–14aastase või 15–16aastase koolikohustusliku alaealise tööle lubamisel tuleb tööandjal hinnata tehtava töö ohutust ja raskusastet. Töökohustused peavad olema loomult lihtsad ega tohi nõuda suurt kehalist või vaimset pingutust. Lubatud raskusega tööde näitlik nimekiri on sätestatud valitsuse määrusega, kuid see ei ole ammendav loetelu. Töö lubatavuse osas hinnangu andmisel on peamine, et töö ise ega töökeskkond ei oleks alaealisele töötamisel ohtlikud.

Töö iseloomust tulenevad piirangud kehtivad kõikide alaealiste suhtes, olenemata koolikohustusest ja vanusest. Alaealistele keelatud tööde, tootmisprotsesside ja kahjulike füüsikaliste, bioloogiliste ja keemiliste ohutegurite täpsema loetelu annab valitsuse vastav määrus. Loetelu on lahtine, mis tähendab, et kui töökeskkonnas esineb mõni tegur, mida määrus ei kajasta, tuleb selle ohtlikkust alaealisele ikkagi konkreetsel juhul arvesse võtta.

Alla 18-aastase alaealisega töölepingu sõlmimiseks on alati vajalik noore enda tahteavaldus ning tema seadusliku esindaja (lapsevanema) nõusolek, mis on antud kas enne töölelubamist või siis väljendub tehingu hilisemas heakskiitmisel.

7–14aastaste lastega töölepingu sõlmimiseks tuleb tööandjal taotleda tööinspektori nõusolek.

Endiselt kehtivad alaealistele lühendatud täistööaja ja pikema puhkeaja ning pikendatud põhipuhkuse normid.

Et tagada koolikohustuslikule alaealisele võimalus õppetööst välja puhata, ei tohi ta nüüd töötada rohkem kui pool (iga) koolivaheaja kestusest. Sellele vastukaaluks aga tohib õppur töötada kooli kõrvalt õppeaasta kestel. Keelatud on koolikohustuslikku alaealist tööle rakendada vahetult enne koolipäeva algust, et vältida väsinuna tunnis tukkumist.

Alaealine on koolikohustuslik kuni põhikooli lõpetamiseni või 17-aastaseks saamiseni.

Kust leida dokumendi vormi, kuidas taotleda tööinspeksioonilt nõusolekut alaealise töölevõtmiseks?

TLS § 8 lg 3 kohaselt on 7-14aastase alaealise töölevõtmiseks töepooles nõutav tööinspektori eelnev nõusolek, kuid mingit universaalset vormi selleks kehtestatud ei ole. Lähtuvalt taotluse menetlemisel selgitatavatest asjaoludest, võib anda mõned soovitusel selle taotluse koostamiseks.

Tööandja esitab taotluse tööandja asukohajärgsele tööinspeksioonile enne alaealisega töölepingu sõlmimist, näidates ära alaealisele kohaldatavad töötingimused, alaealise andmed (vanus, suhe koolikohustusse) ja soovitavalt ka kinnituse lapsevanema nõusoleku kohta.

Töölepingu sõlmimisel tuleb arvestada lapse tahtega seda tööd teha. See ei väljendu üksnes lapsevanema antud nõusolekus, vaid kahtluse korral peab tööinspektor alaealise tahteavalduse vabaduse ise välja selgitama. Alaealisega vesteldakse sel juhul elukohajärgse lastekaitsetöötaja juuresolekul vanem osavõtuta.

Mitmed noorte töö- ja puhkelaagrite korraldajad on välja töötanud avalduse vormi, kuhu alaealine oma tahte kirja paneb ning samale lehele annab ka lapsevanem oma nõusoleku ning lisab kontaktandmed.

Taotluses peab tööandja kirjeldama alaealise töötingimusi, sealhulgas töö tegemise kohta, üksikasjalikult täidetavaid töökohustusi, samuti töökorraldust - millise koormusega ta tööle asub, mis kellaaegadel töötab, millal on puhkepausid.

Et enamasti töötatakse siiski suvel, tuleb töökeskkonna kirjeldamisel pöörata tähelepanu ka kuumusele (NB! - erinevalt täisealistest on alaealistele töötamiseks lubatud temperatuuride osas määrusega ülempiirid kehtestatud) ning välitöödel lisandub puugioht. Kas täisealine, kelle järelevalve all alaealised töötavad, oskab neile esmaabi anda? Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse (TTOS) § 13 lg 1 p 5 kohaselt on tööandja kohustatud teavitama alaealist ja alla 15-aastase alaealise seaduslikku esindajat alaealise tööga seotud riskidest ning tema ohutuse ja tervise kaitseks rakendatud abinõudest - taotluses viidata, kuidas seda tehakse ja millised töö- ning kaitsevahendid alaealistele antakse.

Kui inspektor ei ole varem kokku puutunud alaealise töölevõtmist taotleva ettevõttega, külastab ta tõenäoliselt tööandjat, et kohapeal veenduda töötingimuste ja rakendatavate ohutusmeetmetega. Olles kindlaks teinud, et töö ei ole alaealisele keelatud, alaealise töötingimused on kooskõlas seaduse nõuetega, alaealine soovib tööd teha ja on olemas tema seadusliku esindaja nõusolek, annab tööinspektor tööandjale TLS 8 lg 4 alusel nõusoleku alaealisega töölepingu sõlmimiseks.

Neenu Pavel

15.07.2010